

Marek GÓRSKI

*Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Szczeciński
Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki*

PRAWNA OCHRONA JAKOŚCI WÓD

LEGAL PROTECTION OF WATER QUALITY

Gospodarowanie wodami, obejmujące zagadnienia ochrony wód przed zanieczyszczeniem oraz ochrony ich jakości, jest od dnia 1 stycznia 2002 r. regulowane przepisami ustawy – Prawo wodne z lipca 2001 r.¹ Ustawa uwzględnia ideę zrównoważonego rozwoju², która powinna być podstawą regulowania warunków korzystania z wód, ochrony tych wód i zarządzania nimi (art. 1 ust. 1 Prawa wodnego). Najważniejszym założeniem i celem przepisów ustawy jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód, polegającego na zachowaniu bogatego i zrównoważonego ekosystemu. Gospodarowanie wodami powinno być prowadzone na podstawie zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości, biorąc pod uwagę zasadę wspólnych interesów wszystkich użytkowników wód (art. 1 ust. 2 i 3)³.

Terytorialny zasięg obowiązywania Prawa wodnego obejmuje śródlądowe wody powierzchniowe, wody podziemne oraz morskie wody wewnętrzne, natomiast w zakresie ochrony przed zanieczyszczeniem ze źródeł lądowych oraz ochrony przed powodzią także wody morza terytorialnego oraz wody Zatoki Gdańskiej. Ochrona jakości wód ma być realizowana według ogólnych zasad ustalonych przepisami ustawy – Prawo ochrony środowiska⁴. System ten obejmuje następujące grupy podstawowych działań:

- 1) ustalanie wymagań jakościowych dla danego elementu środowiska;
- 2) badanie przestrzegania ustanowionych wymagań (monitoring);
- 3) podejmowanie przeciwdziałań (programów naprawczych) w przypadku stwierdzenia naruszenia ustalonych wymagań jakościowych.

---

¹ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne - tekst jednolity: Dz.U. 2012 r. poz. 145 z późn.zm. (dalej określana jako Prawo wodne bądź skrótem pr.wod.);

² Zob. art. 5 konstytucji RP z kwietnia 1997 r.;

³ Zob. więcej na temat regulacji prawnych dotyczących gospodarowania wodami, w szczególności w prawie wewnętrznym – A. Kaźmierska-Patrzyzna, M. Górski „Gospodarowanie wodami śródlądowymi”, [w:] M. Górski (red.) „Prawo ochrony środowiska”, Warszawa 2013, Wyd. LEX WoltersKluwer business, s. 381 i nast.

⁴ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz.U.2013.1232 z późn.zm. (dalej określana jako ustawa P.o.ś.);

Odrębną ustawą⁵ uregulowano zagadnienia związane z funkcjonowaniem sieci wodociągowych i kanalizacyjnych wraz ze stacjami uzdatniania wody oraz oczyszczalniami ścieków, które to regulacje także odnoszą się do pewnych kwestii związanych z ustaleniem wymagań jakościowych dla wód (wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi).

Źródłem zdecydowanej większości wymagań związanych z ochroną wód, zawartych w przepisach polskiego prawa wewnętrznego, są postanowienia odpowiednich aktów prawa Unii Europejskiej. Warto więc w pierwszym rzędzie odnieść się do tych właśnie regulacji.

1. Gospodarowanie i ochrona wód w prawie Unii Europejskiej

Na szczeblu prawa unijnego akty związane z gospodarowaniem wodami są przykładem stosunkowo rozbudowanej i kompleksowej regulacji, rozwijającej się od lat 70. ubiegłego wieku. Akty te w zakresie ochrony wód obejmują wiele zróżnicowanych problemów, od dłuższego już czasu są oparte na idei podejścia łączonego (zintegrowanego). Podejście takie to założenie, że skuteczna ochrona każdego elementu środowiska, w tym oczywiście i wód, wymaga przyjęcia aktów prawnych w sposób kompleksowy określających dopuszczalne wartości emisji oraz normy jakości danego komponentu. Wynika to z podstawowych zasad Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁶, czyli zasady przezorności i zasady prewencji, zasady „zanieczyszczający płaci” w obecnym ujęciu oznaczającej, że szkody wyrządzone w środowisku powinny być naprawiane u źródła, a odpowiedzialność za zapobieganie im oraz ich naprawianie obciąża zanieczyszczającego, a także zasady regionalizacji, wymagającej uwzględniania w przyjmowanych regulacjach warunków środowiska panujących w różnych regionach. Wynikiem tych założeń jest obowiązująca od dnia 1 stycznia 2001 r. dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej⁷.

Według dyrektywy ramowej działania ochronne powinny służyć zapobieganiu pogarszaniu stanu jakości wód, powinny je chronić i poprawiać, promować zrównoważone korzystanie z wód zakładające długoterminową ochronę dostępnych zasobów wodnych, dążyć do poszerzenia ochrony i poprawy środowiska wodnego. Ten ostatni cel należało by między innymi osiągać poprzez przyjmowanie szczególnych środków umożliwiających stopniową redukcję zrzutów, emisji i strat substancji priorytetowych⁸, a także poprzez zaprzestanie lub stopniowe eliminowanie zrzutów, emisji i strat priorytetowych substancji niebezpiecznych. Działania takie powinny również zapewniać stopniową redukcję zanieczyszczenia wód podziemnych i zapobiegać ich dalszemu zanieczyszczeniu⁹. Ramowa dyrektywa wodna wymaga, aby odprowadzane do wód zanieczyszczenia

⁵ Zob. ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.

⁶ Dz.U. z 2004 r. Nr 90 poz. 864/2 z późn.zm.;

⁷ Dz. Urz. WE L 327 z 22.12.2000, s. 1; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 5, s. 275 z późn. zm., zwana ramową dyrektywą wodną (RDW);

⁸ Zob. decyzję nr 2455/2001/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 listopada 2001 r. ustanawiającą wykaz priorytetowych substancji w dziedzinie polityki wodnej oraz zmieniającą dyrektywę 2000/60/WE - Dz.Urz. UE L.2001.331.1;

⁹ Zob. szerzej J. Szuma K. Szuma – „*Wdrażanie ramowej dyrektywy wodnej¹ w Polsce. Zagadnienia wybrane*”; [w:] Rakoczy B. (red.), „*Wybrane problemy prawa wodnego*”, Warszawa 2013, Wyd. LEX WoltersKluwer business;

nie naruszały, zakładanego postanowieniami jej i innych aktów, stanu jakości wód (określanego jako „dobry stan ekologiczny” i „dobry stan chemiczny”), niezależnie od tego, co jest źródłem takiego zanieczyszczenia. Zanieczyszczenie to według definicji z dyrektywy „bezpośrednie lub pośrednie takie wprowadzenie substancji lub ciepła, na skutek działalności człowieka, do powietrza, wody lub gruntu, które mogą być szkodliwe dla zdrowia ludzkiego lub jakości ekosystemów wodnych, bądź lądowych bezpośrednio wpływających na ekosystemy wodne, czego rezultatem są szkody materialne, lub które ogranicza bądź zakłóca zagwarantowaną powszechną dostępność do środowiska” (art. 2 pkt. 33). Definicja ma zresztą charakter uniwersalny, wykorzystywana jest także w innych aktach wiążących się z ochroną środowiska przed zanieczyszczeniem.

Dyrektywa wymaga również, aby Państwa Członkowskie zapewniły przyjęcie i wykonanie programów monitorowania stanu wód, służących ustaleniu spójnego i całościowego przeglądu stanu wód w każdym obszarze dorzecza, dla wód powierzchniowych, jak i podziemnych, uwzględniając również szczególne wymagania dla wód znajdujących się na obszarach chronionych. Dla zobiektywizowania i ujednolicenia wymagań kontrolnych dyrektywa założyła przyjmowanie na szczeblu unijnym specyfikacji technicznych i znormalizowanych metody analizy i monitorowania stanu wód.

Całym kompleksem dyrektyw, tworzącym obszerny zestaw aktów transponowanych do prawa polskiego, głównie przepisami prawa wodnego i ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, regulowane były i są zagadnienia szczegółowe związane z ochroną wód. Dla ochrony jakościowej szczególne znaczenie ma dyrektywa 98/83/WE¹⁰ określająca wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, dotyczące wody przeznaczonej do konsumpcji w gospodarstwie domowym, używanej w zakładach przemysłu spożywczego oraz wody będącej w kontakcie z produktami przeznaczonymi do spożycia przez ludzi¹¹. Podkreślić należy, jednak, że są to wymagania dotyczące wody przeznaczonej bezpośrednio do konsumpcji¹², a nie wody znajdującej się w naturalnych zbiornikach wodnych. Wód w takich zbiornikach dotyczą wymagania jakościowe odnoszące się do wód przeznaczonych do kąpieli¹³, wykorzystywanych dla prowadzenia gospodarki rybackiej na wodach śródlądowych¹⁴ czy morskich¹⁵. Szczególne znaczenie ma wykonawcza w stosunku do dyrektywy ramowej dyrektywa 2008/105/WE w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej¹⁶, poprzez zastąpienie szeregu wcześniejszych aktów

¹⁰ Dyrektywa Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi - Dz.Urz. UE L.1998.330.32 z późn.zm.; podobny charakter mają normy jakościowe ustalane dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/54/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie wydobywania i wprowadzania do obrotu naturalnych wód mineralnych - Dz.Urz. UE L.2009.164.45;

¹¹ Postanowienia tej dyrektywy transponowane są do prawa wewnętrznego przede wszystkim przepisami wspomnianej ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę z kwietnia 2001 r.;

¹² Według art. 2 pkt 18 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę woda przeznaczona do spożycia przez ludzi to - a) woda w stanie pierwotnym lub po uzdatnieniu, przeznaczona do picia, przygotowania żywności lub innych celów domowych, niezależnie od jej pochodzenia i od tego, czy jest dostarczana z sieci dystrybucyjnej, cystern, w butelkach lub pojemnikach; b) woda wykorzystywana przez przedsiębiorstwo produkcji żywności do wytworzenia, przetworzenia, konserwowania lub wprowadzania do obrotu produktów albo substancji przeznaczonych do spożycia przez ludzi;

¹³ Dyrektywa 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotycząca zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylająca dyrektywę 76/160/EWG - Dz.Urz. UE L.2006.64.37 z późn.zm.

¹⁴ Dyrektywa 2006/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. w sprawie jakości wód słodkich wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb - Dz.Urz. UE L.2006.264.20 z późn.zm.

¹⁵ Dyrektywa 2006/113/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie wymaganej jakości wód, w których żyją skorupiaki - Dz.Urz. UE L.2006.376.14 z późn.zm.

¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowi-

pełniąca także funkcje konsolidacyjne¹⁷. Dyrektywa określa wiążące, co do zasady¹⁸, normy jakości dla śródlądowych wód powierzchniowych, określające średnie roczne i maksymalne dopuszczalne stężenie w wodach¹⁹ blisko 50 substancji wymienionych w załączniku nr 1. Są to normy jakości dla substancji zanieczyszczających, zaklasyfikowanych jako substancje priorytetowe na poziomie Unii, dyrektywa pozostawia natomiast państwom członkowskim ustanowienie na poziomie krajowym, w razie potrzeby, przepisów dla pozostałych substancji zanieczyszczających. Przestrzeganie tych wymagań powinno doprowadzić do uzyskania przez wody jakości wymaganej przez RDW w odniesieniu do „dobrego stanu chemicznego”.

Osiąganiu wymagań dotyczących stanu jakości wód służyć ma rozbudowany zespół przepisów odnoszących się do emisji do wód i ziemi substancji zanieczyszczających²⁰, co jednak pozostaje już poza zakresem niniejszego opracowania.

2. Ustalenie wymagań jakościowych dla wód w prawie wewnętrznym

Zgodnie z art. 38 pr. wod., ochronie podlegają wszystkie wody, niezależnie od tego, czym są przedmiotem własności. Cel ochrony jakościowej, zgodnie z ogólnymi założeniami ochrony jakości środowiska, jest utrzymywanie lub poprawa jakości wód, biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych. Efektem takich działań powinno być doprowadzenie do sytuacji, w której wody w zależności od potrzeb będą nadawały się do:

- 1) zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia;
- 2) bytowania ryb i innych organizmów wodnych w warunkach naturalnych oraz ich migracji;
- 3) rekreacji oraz uprawiania sportów wodnych;
- 4) wykorzystywania do kąpielel.

---

skowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej, zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy Rady 82/176/EWG, 83/513/EWG, 84/156/EWG, 84/491/EWG i 86/280/EWG oraz zmieniająca dyrektywę 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady - Dz.Urz. UE L.2008.348.84;

¹⁷ Uchylone akty to - dyrektywa Rady 82/176/EWG z dnia 22 marca 1982 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych, dyrektywa Rady 83/513/EWG z dnia 26 września 1983 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów kadmu, dyrektywa Rady 84/156/EWG z dnia 8 marca 1984 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, dyrektywa Rady 84/491/EWG z dnia 9 października 1984 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów heksachlorocykloheksanu i dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych substancji niebezpiecznych zawartych w wykazie I Załącznika do dyrektywy 76/464/EWG

¹⁸ Wartości te państwa członkowskie są zobowiązane przestrzegać, poza przypadkami, w których dyrektywa dopuszcza ustalanie norm krajowych;

¹⁹ W kilku przypadkach załącznik ustanawia także środowiskowe normy jakości dla flory i fauny, np. możliwość ustalenia środowiskowych norm jakości dla osadów lub fauny i flory na szczeblu krajowym i stosowania ich zamiast środowiskowych norm jakości dla wód określonych w dyrektywie;

²⁰ Np. szczególnie ważna i kłopotliwa dla Polski

Tak ustawowo określony cel ogólny powinien być rozwijany celami środowiskowymi, ustalonymi w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i co 6 lat weryfikowanymi. Celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych²¹ niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione jest ochrona, poprawa oraz przywracanie takiego stanu danego zbiornika wód powierzchniowych, aby możliwe stało się osiągnięcie dobrego stanu tych wód. Natomiast celem środowiskowym dla sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych jest ochrona tych wód²² oraz poprawa ich potencjału i stanu, tak aby możliwe było osiągnięcie dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego danego zbiornika. W konsekwencji cele środowiskowe należy określać dla:

- 1) jednolitych części wód powierzchniowych niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione;
- 2) sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych²³;
- 3) jednolitych części wód podziemnych;
- 4) obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4 pr. wod.²⁴.

Osiągnięciu celów środowiskowych powinna służyć realizacja działań zawartych w programie wodno-środowiskowym kraju. Program to dokument planistyczny, którego przyjęcia²⁵ wymaga art. 113 Prawa wodnego. Program ma określać podstawowe i uzupełniające działania zmierzające do poprawy lub utrzymania dobrego stanu wód w poszczególnych obszarach dorzeczy, szczegółowo opisane w art. 113b ustawy. Działania te powinny przede wszystkim służyć:

- 1) stopniowej redukcji zanieczyszczeń powodowanych przez substancje priorytetowe oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, określone w przepisach wykonawczych²⁶;
- 2) zaniechaniu lub stopniowym eliminowaniu emisji do wód powierzchniowych substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, określonych w przepisach wykonawczych (wskazanych w poprzednim punkcie).

Prawo wodne dopuszcza czasowe pogorszenie stanu jednolitych części wód, o ile jest ono skutkiem zjawisk o charakterze naturalnym bądź konsekwencją siły wyższej,

²¹ Jednolite części wód powierzchniowych to, zgodnie z definicją zawartą w art. 9 pkt. 4c Prawa wodnego, oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak - a) jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, b) sztuczny zbiornik wodny, c) struga, strumień, potok, rzeka, kanał lub ich części, d) morskie wody wewnętrzne, wody przejściowe lub wody przybrzeżne; konstrukcja ta oznacza, że wspomniane cele środowiskowe ustalane są dla wyznaczonych, odrębnych zbiorników wód (jednolitych części wód);

²² Należałoby uznać, że przed pogorszeniem stanu;

²³ Wyznaczenie jednolitej części wód powierzchniowych jako sztucznej lub silnie zmienionej wymaga szczegółowego uzasadnienia w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i podlega weryfikacji co 6 lat; kryteria kwalifikowania zbiornika wodnego do takich kategorii określa art. 38h Prawa wodnego;

²⁴ Są to ujęte w rejestrze wykazów obszarów chronionych, będącym dokumentem planistycznym, wykorzystywanym w pracach planistycznych gospodarki wodnej, wykazy następujących typów obszarów chronionych: 1) jednolitych części wód, przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia; 2) obszarów przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym; 3) jednolitych części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych; 4) obszarów wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych; 5) obszarów narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu, pochodzącymi ze źródeł rolniczych; 6) obszarów przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, ustanowionych w ustawie o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie;

²⁵ Program opracowuje Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej oraz ministrem właściwym do spraw środowiska;

²⁶ Zob. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. Nr 254, poz. 1528).

nadzwyczajnych lub niemożliwych do przewidzenia, w szczególności ekstremalnych zjawisk powodziowych lub długotrwałej suszy, zdarzeń o charakterze terrorystycznym, zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej w rozumieniu ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym²⁷, także niedających się przewidzieć katastrof. Wymagane jest jednak wówczas podjęcie działań ustawą określonych i spełnienie pewnych wskazanych warunków, wyliczonych przepisami art. 38i ust. 2 pr. wod. Dopuszczalne jest również nieosiągnięcie dobrego stanu ekologicznego oraz niezapobieżenie pogorszeniu stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych oraz dobrego potencjału ekologicznego sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych, jeżeli jest ono skutkiem nowych zmian właściwości fizycznych tych wód albo niezapobieżenie pogorszenia się stanu tych wód ze stanu bardzo dobrego do dobrego jest wynikiem nowych działań człowieka, zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju i niezbędnych do rozwoju społeczeństwa. Podobnie ustawa pozwala na nieosiągnięcie dobrego stanu oraz niezapobieżenie pogorszeniu stanu jednolitych części wód podziemnych, będące wynikiem nowych zmian właściwości fizycznych jednolitych części wód powierzchniowych albo zmian poziomu zwierciadła tych wód. I w tych przypadkach ustawa wymaga podejmowania określonych działań, wskazanych w art. 38j ust. 3.

Dla potrzeb określania celów ochrony wód Prawo wodne, realizując wymagania ramowej dyrektywy wodnej, ustanowiło kryteria jakości wód. Kryteria te to –

- a) „stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, jeziorach i innych naturalnych zbiornikach wodnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych”,
- b) „potencjał ekologiczny sztucznych jednolitych części wód powierzchniowych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych”,
- c) „stan chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych”.

W odniesieniu do wód podziemnych rolę takiego kryterium pełnią „stan ilościowy” i „stan chemiczny”. Ustawa wymaga, aby kryteria te, sposób ich oceny i klasyfikacja wód dokonywana z tego punktu widzenia zostały ustalone w drodze rozporządzenia wykonawczego²⁸.

Odpowiednie akty prawne, faktycznie dopiero transponujące wymagania dyrektywy ramowej, przyjęte zostały późno - rozporządzenie dotyczące wód podziemnych dopiero w lipcu 2008 r.²⁹, zaś odnoszące się do wód powierzchniowych również w lipcu tegoż roku, jednak po nowelizacji prawa wodnego zastąpiono je nowymi aktami³⁰. Wyróżniono następujące typy wód, dla których dokonywana jest klasyfikacja stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego, stanu chemicznego:

- 1) ciek naturalny, takie jak struga, strumień, potok oraz rzeka;
- 2) jeziora i inne naturalne zbiorniki wodne;
- 3) wody przejściowe;
- 4) wody przybrzeżne.

²⁷ Dz.U.2013 poz.1166

²⁸ Rozbudowane wytyczne w tym względzie zawiera załącznik V do ramowej dyrektywy wodnej.

²⁹ Zob. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896).

³⁰ Obecnie rozporządzenia Ministra Środowiska - z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych (Dz. U. Nr 258, poz. 1549) oraz z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. Nr 257, poz. 1545).

Dla realizacji celu w postaci umożliwienia wykorzystywania wód do kąpeli art. 34a Prawa wodnego zobowiązuje organizatora kąpieliska do sporządzenia profilu wody w kąpielisku³¹, aktualizowania go i przekazywania właściwemu wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta oraz dyrektorowi regionalnego zarządu gospodarki wodnej, a w przypadku kąpielisk morskich – właściwemu terytorialnie dyrektorowi urzędu morskiego. Organizator ma także obowiązek podejmowania działań mających na celu obniżenie ryzyka zanieczyszczenia wody w kąpielisku. Oceny jakości wody w kąpielisku dokonuje Państwowa Inspekcja Sanitarna.

Celem ochrony jednolitych części wód, przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, jest zapobieganie pogorszeniu jakości tych jednolitych części wód przede wszystkim w taki sposób, aby zminimalizować potrzebę ich uzdatniania. Dotyczy to jednolitych części wód wykorzystywanych do poboru wody przeznaczonej do spożycia, dostarczające średnio więcej niż 10 m³ na dobę lub służące więcej niż 50 osobom, także jednolitych części wód, które są przewidywane do takich celów w przyszłości.

3. Standardy jakości wód

Wymagania, jakim powinna odpowiadać woda przeznaczona na wskazane cele (hodowla organizmów wodnych, rekreacja), określają rozporządzenia wykonawcze, ustanawiające standardy jakości wody (tzw. standardy imisyjne) we wskazanym wyżej zakresie³². Wymagania, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych, określono poprzez ustalenie odpowiednich wskaźników, wyodrębnionych dla dwóch grup gatunków ryb (łososiowatych i karpio-watych). Jednolity natomiast charakter mają wymagania, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków. Wszystkie rozporządzenia ustalają także zasady pobierania i oceny próbek służących ocenie przestrzegania wymagań jakościowych.

Z kolei wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach, ustalono dla każdego wskaźnika dwiema wartościami: wartością pożądaną i dopuszczalną³³. Stwierdzenie niespełnienia wymagań powinno skutkować orzeczeniem przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej o nieprzydatności wody do kąpeli w kąpielisku. Natomiast wymagania odnoszące się do wód podziemnych ustala rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych³⁴. Rozporządzenie ustala w szczególności warunki, jakie muszą być spełnione dla uznania, że wody podziemne znajdują się w dobrym stanie chemicznym, ewentualnie w

³¹ Sporządzania profilu dotyczy rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie profilu wody w kąpielisku (Dz. U. Nr 36, poz. 191).

³² Zob. rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. Nr 176, poz. 1455); rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków (Dz. U. Nr 176, poz. 1454).

³³ Określają te wymagania przepisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli - Dz.U.2011.86.478;

³⁴ Dz.U.2008.143.896;

slabym stanie chemicznym. Podobnie ustalono klasyfikację tych wód pod względem elementów fizykochemicznych, ustanawiając pięć klas jakości wód podziemnych z tego punktu widzenia.

Polskie ustawodawstwo nie konstruuje jak na razie odrębnych wymagań jakościowych dotyczących zawartości w wodach substancji chemicznych, opierając się w tej mierze faktycznie na wspomnianych wyżej przepisach unijnych (dyrektywa 2008/105/WE). Rozporządzenie wykonawcze do Prawa wodnego określa natomiast substancje priorytetowe³⁵. Jak wspomniano, stopniowa redukcja zanieczyszczeń powodowanych przez substancje priorytetowe jest jednym z podstawowych „celów środowiskowych” w ochronie wód.

Szczególnym typem standardu jakościowego, mającego równocześnie charakter normy produktowej (ustalającej wymaganą jakość produktu), jest ustalenie warunków, jakim powinna odpowiadać woda przeznaczona do bezpośredniego wykorzystania na określone cele, w szczególności do picia. Wymagania te ustala rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³⁶. Dla wody przeznaczonej do picia ustalono 3 grupy warunków – bakteriologiczne, fizykochemiczne i organoleptyczne, dla wód przeznaczonych do kąpieli zaś wskaźniki bakteriologiczne i fizykochemiczne oraz dla zakwitu sinic. Warunki te są liczbowo i opisowo określone w załącznikach do rozporządzenia, a ich przestrzeganie bada Państwowa Inspekcja Sanitarna. Dodatkowo ustalono także zalecane metody prowadzenia badań oraz częstotliwość pobierania próbek. Podstawę ustalania tych wymagań stanowią przepisy powoływanej już wcześniej ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę z kwietnia 2001 r.

4. Monitoring jakości wód

Monitoring jakości środowiska (jego elementu) jest w omawianej konstrukcji niezbędną częścią ochrony jakościowej – wyznaczone cele i parametry tej ochrony powinny być osiągane, zaś monitoring ma to weryfikować. Badania i ocena jakości wód powierzchniowych w zakresie elementów fizycznych, chemicznych i biologicznych oraz wód podziemnych w zakresie elementów fizycznych prowadzone są w ramach państwowego monitoringu środowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska, a także przez państwową służbę hydrologiczno-meteorologiczną w zakresie elementów hydrologicznych i morfologicznych (dział VI rozdz. 6a ustawy – Prawo wodne). Formy i sposób prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych określa rozporządzenie wykonawcze³⁷.

³⁵ Wskazane już wyżej rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej;

³⁶ Dz. U. Nr 61, poz. 417 z późn. zm.; podstawą do wydania rozporządzenia jest upoważnienie zawarte w art. 13 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.). Przepisy rozporządzenia dokonują wdrożenia przepisów dyrektywy Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. WE L 330 z 05.12.1998, s. 32; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, s. 90 z późn. zm.).

³⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. Nr 258, poz. 1550).

Monitoring jednolitych części wód powierzchniowych ma być prowadzony w formie programów obejmujących dwa podstawowe elementy - **1)** pomiary objętości i poziomu lub natężenia przepływu wód w zakresie stosownym dla stanu ekologicznego i chemicznego oraz potencjału ekologicznego; **2)** monitorowanie określonych parametrów jakości wód. W tym ostatnim zakresie chodzi o -

- a) stan ekologiczny jednolitych części wód powierzchniowych niewyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione i trendy jego zmian,
- b) potencjał ekologiczny sztucznych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych i trendy jego zmian,
- c) stan chemiczny jednolitych części wód powierzchniowych i trendy jego zmian;
- d) spełnienie dodatkowych wymagań określonych dla obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4 Prawo wodne,
- e) długoterminowe trendy zmian stężeń substancji priorytetowych, o których mowa w powołanym wyżej rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych.

5. Podsumowanie

Konstrukcja systemu ochrony jakościowej wód w polskim prawie wewnętrznym stopniowo zbliżana jest do modelu wymaganego prawem unijnym. Jest to jednak proces prowadzony ze sporymi opóźnieniami, wciąż jeszcze nowy system nie w pełni jest z wymaganiami prawa UE zgodny. Być może przyczyną jest tu zbytne przywiązanie do systemu poprzedniego, w generalnych celach zbliżonego, ale w rozwiązaniach szczegółowych jednak różniącego się, obowiązującego w Polsce praktycznie od początków lat 60-tych ubiegłego wieku. Nowe Prawo wodne z lipca 2001 r., mimo że powinno już uwzględniać wymagania ramowej dyrektywy wodnej, to jednak w szeregu elementach ochroną jakościową opierało właśnie na tych dawnych rozwiązaniach (w szczególności instytucja klas czystości wód), które dopiero po 10 latach zastępowane były konstrukcjami wymaganymi przez prawo unijne.

